

Voorkom juridische problemen

In de bollenteelt wordt op steeds grotere schaal gebruik gemaakt van Japanse haver als groenbemester. Het gebruik, en zeker het hergebruik van zaaizaad van Japanse haver, is aan verschillende wettelijke regels gebonden. Om problemen te voorkomen is het belangrijk om goed op de hoogte te zijn van deze regels en deze na te leven.

Tekst: Saskia Jurna-de Groot (Plantum)
Foto: René Faas

Japanse haver (*Avena strigosa*) behoort tot de grassen. Het is populair als groenbemester omdat het de aanwezigheid van worteltesieaaltjes (*Pratylenchus penetrans*) in de grond reduceert. *Pratylenchus penetrans* veroorzaakt een sterke achteruitgang van de kwaliteit van het gewas en remt de groei. Het vormt een lesie om de wortel van de waard-

plant en knijpt de wortel af. Aantasting leidt tot verlaagde opbrengst en verminderde bolkwaliteit. Japanse haver kan van april tot en met september worden uitgezaaid.

DE EUROPESE VERKEERS- RICHTLIJNEN

In de Europese Unie zijn regels vastgesteld voor het in het verkeer brengen van plantaardig uitgangsmateriaal, de zogenaamde 'Verkeersrichtlijnen'. Deze richtlijnen zijn in Nederland voor bloembollen geïmplementeerd in de

Landbouwkwaliteitswet, maar voor alle andere gewassen in de Zaaizaad- en Plantgoedwet 2005 (ZPW) waarin ook het kwekersrecht is geregeld. De regels die voortkomen uit de Verkeersrichtlijnen hebben met name te maken met de kwaliteit en identiteit van het uitgangsmateriaal (in dit geval zaaizaad) dat in het handelsverkeer wordt gebracht. Twee belangrijke regels uit de ZPW zijn:

1. Certificering van zaaizaad

Voor landbouwgewassen, waaronder Japanse haver, moet uitgangsmateriaal gecertificeerd zijn. Wanneer een partij zaad als zaaizaad wordt verhandeld, moet deze door de NAK (keuringsdienst voor landbouwgewassen, zoals BKD voor de bloembollen) van een kwaliteitscertificaat (label) worden voorzien. Dit label waarborgt bijvoorbeeld de kiemkracht en zuiverheid van een partij.

2. Rasnaamgebruik

Uitgangsmateriaal moet altijd onder de rasnaam worden verhandeld. Wanneer een partij zaaizaad van Japanse haver te koop wordt aangeboden of anderszins verhandeld, moet hierbij dus altijd de naam van het betreffende ras worden vermeld.

Economisch delict

Het niet voldoen aan deze regels uit de ZPW is een economisch delict, en kan worden bestraft met een hoge geldboete of gevangenisstraf. Wanneer bijvoorbeeld zaaizaad van Japanse haver aangekocht wordt om uit te zaaien of om verder door te verkopen en deze partij niet in een gesloten verpakking met NAK-certificaat (inclusief vermelding van de rasnaam) zit, is er sprake van overtreding van de ZPW en riskeert u eerdergenoemde straffen.

GEBUIK EIGEN ZAAIZAAD

Japanse haverrassen kunnen beschermd worden met kwekersrecht wanneer zij nieuw en voldoende onderscheidbaar, uniform en stabiel zijn. De hoofdregel in het kwekersrecht is dat beschermde rassen niet zonder toestemming van de kwekersrechthouder mogen worden vermeerderd. Er bestaat echter een uitzondering op deze regel voor aardappels en granen, waaronder Japanse haver. Wanneer een teler gecertificeerd zaaizaad van een Japans haverras heeft gekocht en ingezaaid, mag hij de opbrengst daarvan opnieuw als zaaizaad gebruiken. Dit wordt ook wel Farm Saved Seed (FSS) genoemd. Er gelden echter een paar belangrijke wettelijke regels voor dit eigen gebruik van zaaizaad:

- Het gebruik van het eigen vermeerderde

n bij de teelt van Japanse haver

- zaaizaad blijft beperkt tot het eigen bedrijf;
- De teler meldt vóór 15 mei (in het jaar van de oogst) het gebruik van FSS aan de kwekersrechthouder;
- De teler draagt een vergoeding af aan de kwekersrechthouder.

Omdat het gebruik beperkt moet blijven tot het eigen bedrijf, is het niet toegestaan om FSS van Japanse haver als zaaizaad te verkopen, weg te geven of te ruilen.

Definitie 'eigen bedrijf'?

De toelichting bij de wet geeft expliciet aan dat gebruik van de oogst van het ene bedrijf door bijvoorbeeld dochterondernemingen, ondernemingen binnen een coöperatief verband of andere bedrijfseenheden met een zelfstandige bedrijfsvoering, niet wordt beschouwd als gebruik binnen het eigen bedrijf. Dit betekent dat materiaal van één bepaalde onderneming binnen eerdergenoemde verbanden niet door een andere onderneming binnen deze verbanden mag worden gebruikt. Gehuurd land valt wel binnen de definitie van eigen bedrijf. Het materiaal dat verkregen wordt mag echter op geen enkel moment worden vermengd met eigen oogstmateriaal van de verhurende partij. Het materiaal is eigendom van de huurder en mag dus alleen door hem worden gebruikt.

Melding Farm Saved Seed

Om het telers gemakkelijk te maken, hebben de Nederlandse kweekbedrijven de inning van FSS royalties ondergebracht bij hun branchevereniging Plantum. Telers kunnen jaarlijks vóór 15 mei een melding verrichten van het door hun gebruikte FSS. Dit kan eenvoudig digitaal via www.eigenzaaizaad.nl, of via een papieren formulier dat bij Plantum kan worden opgevraagd. De teler geeft de naam van het gebruikte ras, het aantal gebruikte kilo's en het aantal ingezaaide hectares op en beantwoordt enkele vragen. Aan de hand daarvan ontvangt de teler een factuur van Plantum, die er vervolgens voor zorgt dat de bijdrage door de kweker wordt ontvangen. De royalty voor FSS bedraagt 65% van het reguliere licentietarief, tenzij hierover een afwijkende afspraak met de kweker is gemaakt. Voor kleine telers met een totale bedrijfsoppervlakte van minder dan 15 hectare geldt een uitzondering; zij moeten FSS gebruik wel melden, maar hoeven geen royalty's te betalen.

Telers die FSS hebben gebruikt, zijn wettelijk verplicht om dit gebruik tijdig en juist te melden. Niet voldoen aan deze wettelijke plicht betekent inbreuk maken op het kwekersrecht. De kwekersrechthouder kan de teler hierop

Foto: Limagrain Nederland

aanspreken en schadevergoeding eisen. Ditzelfde geldt wanneer een teler FSS in de handel brengt.

CONTROLE EN HANDHAVING

De naleving van de regels uit de ZPW wordt steekproefsgewijs gecontroleerd door de NAK en door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). De NVWA heeft ook de bevoegdheid om handhavend op te treden en boetes op te leggen. Daarnaast kan de kwekersrechthouder optreden wanneer hij vermoedt

dat zijn ras op ongeoorloofde wijze wordt vermeerderd of verhandeld.

CONCLUSIE

Er gelden verschillende wettelijke regels bij het gebruik van Japanse haver. Deze hebben met name betrekking op certificering van zaaizaad, rasnaamgebruik en het gebruik van eigen zaaizaad. Om boetes en andere sancties te voorkomen is het belangrijk dat telers op de hoogte zijn van de geldende regels en deze naleven.

Wat zijn de regels als er gebruik wordt gemaakt van de diensten van een loonwerkbedrijf?

Ook wanneer gebruikt wordt gemaakt van de diensten van een loonwerkbedrijf, gelden de in dit artikel omschreven wettelijke regels. Wanneer een loonwerker een perceel inzaait met door hemzelf betrokken zaaizaad van ras X (beschermd met kwekersrecht), is er geen sprake van Farm Saved Seed. Het zaaizaad wordt immers niet op het eigen bedrijf gebruikt. De loonwerker moet dan kunnen aantonen dat hij handelt met toestemming van de kwekersrechthouder. Bij inbreuk kan de kwekersrechthouder zowel de loonwerker als de teler aanspreken. De loonwerker dient zich daarnaast te houden aan de regels voor het in het verkeer brengen van zaaizaad. Dit betekent dat het zaaizaad voorzien moet zijn van een NAK certificaat, en dat het ras onder de rasnaam moet worden aangeboden en verhandeld.